

Examen VWO

2023

tijdvak 1
donderdag 25 mei
9.00 - 12.00 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 51 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Het activisme van K-popfans

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2.

Inleiding

K-pop is een muziekstroming waarvan de oorsprong in Zuid-Korea ligt. Fans van deze popmuziek organiseren zich in zogenaamde fandoms. Sociaalwetenschappelijk onderzoekers naar fandoms maken een onderscheid tussen klassieke fans en fandoms. Klassieke fans zijn voornamelijk passieve consumenten van een populaire cultuur. Fandoms daarentegen zijn groepen fans met een meer activistische houding. Deze opgave gaat over de fandoms van K-popbands en hun activisme.

Gebruik tekst 1.

- 2p 1 Leg uit dat in de ontwikkeling van de muziekindustrie van K-pop globalisering te herkennen is. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept globalisering en **twee** voorbeelden uit tekst 1 om globalisering te illustreren.

In tekst 1 staat dat eind jaren tachtig van de vorige eeuw de Koreaanse media meer autonomie kregen en de Koreaanse staat democratiseerde. Er zijn zes vereisten voor democratie.

- 2p 2 Leg uit dat autonomie van de media samenhangt met een vereiste voor democratie. Gebruik in je uitleg de naam en een omschrijving van de gekozen vereiste voor democratie.

Gebruik tekst 1.

Tekst 1 beschrijft dat K-popfans de binding met hun idolen als machtsbronnen inzetten. Een type binding is economische binding.

- 2p 3 Leg uit dat K-popfans door een **ander** type binding met hun idolen macht uitoefenen op de agentschappen van K-popbands. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 1 waaruit macht blijkt;
 - een type binding en informatie uit tekst 1 waaruit het gekozen type binding blijkt.

Gebruik tekst 2.

Activistische K-popfandoms, zoals BTS Army, hebben kenmerken van een pressiegroep.

Het barrièremodel is een politiek besluitvormingsmodel dat vier drempels onderscheidt.

- 3p 4 Beredeneer met een drempel uit het barrièremodel wat de K-popfandoms als pressiegroep kunnen doen binnen het Amerikaanse politieke systeem. Gebruik in je redenering:
- een kenmerk van een pressiegroep en informatie uit tekst 2 om het gekozen kenmerk te illustreren;
 - een drempel uit het barrièremodel en informatie uit tekst 2 om de gekozen drempel te illustreren.

Gebruik tekst 2.

Dat fans zich aansluiten bij een K-popfandom kan te maken hebben met een identificatieproces.

Er zijn drie dimensies in identificatieprocessen. Een daarvan is emotionele identificatie.

- 2p 5 Beredeneer vanuit welke **andere** dimensie identificatie een reden kan zijn voor de fans om zich aan te sluiten bij een K-popfandom. Gebruik in je redenering de naam en een omschrijving van een dimensie in identificatieprocessen en daarover informatie uit tekst 2.

Gebruik tekst 2.

- 2p 6 Leg uit dat nieuwe K-popfans politiek gesocialiseerd worden in de cultuur van K-popfandoms. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept cultuur en informatie uit tekst 2 waaruit cultuur blijkt;
 - de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie en informatie uit tekst 2 waaruit politieke socialisatie blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 2p 7 Leg uit dat door de samenwerking in de K-popfandoms de sociale cohesie tussen mensen uit diverse groepen toeneemt, volgens tekst 2. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 2 waaruit samenwerking blijkt;
 - de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie en informatie uit tekst 2 waaruit sociale cohesie blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 2p 8 Beredeneer vanuit het functionalisme-paradigma welke functie de K-popfandoms in de samenleving vervullen. Gebruik in je redenering een kenmerk van het functionalisme-paradigma en informatie uit tekst 2 waaruit het gekozen kenmerk blijkt.

Opgave 2 Gelijheidssprookje

Bij deze opgave horen de teksten 3 en 4 en de figuren 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Het Scandinavische land Zweden wordt beschouwd als een van de meest sociaal gelijke landen in de wereld. Economisch historicus Bengtsson en de politiek historici Berggren en Trägårdh kijken op verschillende manieren naar de ontwikkeling van gelijkheid in Zweden. Deze opgave gaat over gelijkheid in Zweden.

Gebruik tekst 3.

Volgens tekst 3 hebben de Zweden een stereotype van egalitarisme.

- 1p **9** Leg uit dat in 'de egalitaire Zweden' een stereotype te herkennen is. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip stereotype en informatie uit tekst 3 waaruit stereotype blijkt.
- 1p **10** Leg vervolgens uit dat dit stereotype van de Zweden ideologisch is. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept ideologie en informatie uit tekst 3 waaruit ideologie blijkt.

Gebruik tekst 3.

In tekst 3 geeft Bengtsson vanuit de modernistische benadering kritiek op de nationalistische benadering van de ontwikkeling van de Zweedse nationale identiteit.

- 4p **11 a** Leg vanuit de nationalistische benadering uit dat het egalitarisme onderdeel uitmaakt van de Zweedse identiteit. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van de nationalistische benadering en informatie uit tekst 3 waaruit het gekozen kenmerk blijkt;
 - de omschrijving van het kernconcept identiteit en informatie uit tekst 3 waaruit identiteit blijkt.
- b** Leg uit dat in de kritiek van Bengtsson de modernistische benadering te herkennen is. Gebruik in je uitleg een kenmerk van de modernistische benadering en informatie uit tekst 3 waaruit het gekozen kenmerk blijkt.

Gebruik tekst 3.

In tekst 3 beschrijft Bengtsson de democratisering van de Zweedse samenleving in de twintigste eeuw.

- 3p **12** Leg uit dat in zijn beschrijving van de democratisering in Zweden het conflict-paradigma te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het conflict-paradigma en informatie uit tekst 3 waaruit het gekozen kenmerk blijkt;
 - de omschrijving van het kernconcept democratisering en informatie uit tekst 3 waaruit democratisering blijkt.

Gebruik tekst 4.

In tekst 4 beschrijven Berggren en Trägårdh de institutionalisering in de Zweedse verzorgingsstaat in de twintigste eeuw.

- 2p 13 Leg uit dat in hun beschrijving van de Zweedse verzorgingsstaat institutionalisering te herkennen is. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en **twee** voorbeelden uit tekst 4 om institutionalisering te illustreren.

Gebruik tekst 4.

In Zweden heeft zich een proces van verzelfstandiging voltrokken. Verzelfstandiging maakt onderdeel uit van een paradox van modernisering.

- 1p 14 Beredeneer dat deze paradox van modernisering te herkennen is in de moderne Zweedse samenleving, volgens Berggren en Trägårdh. Gebruik in je redenering deze paradox van modernisering en informatie uit tekst 4 om deze paradox te illustreren.

Gebruik tekst 4.

In tekst 4 beschrijven Berggren en Trägårdh de Zweedse samenleving. Hofstede onderscheidt vijf dimensies waarop je culturen in samenlevingen van elkaar kunt onderscheiden. Twee dimensies van Hofstede zijn termijngerichtheid en onzekerheidsvermijding. Elke dimensie heeft twee polen, zoals de pool langetermijngerichtheid en de pool kortetermijngerichtheid.

- 2p 15 Classificeer de Zweedse cultuur volgens Berggren en Trägårdh door deze in te delen op een pool van **twee andere** dimensies. Gebruik in je antwoord per dimensie een pool en per pool informatie uit tekst 4. *Let op: je mag de dimensies termijngerichtheid en onzekerheidsvermijding **niet** gebruiken.*

Gebruik figuur 1.

Figuur 1 laat verandering in de inkomensongelijkheid in Zweden en in twee andere West-Europese landen zien vanaf het eind van de negentiende eeuw.

- 1p 16 Beschrijf de verandering van de inkomensongelijkheid in de jaren tachtig van de twintigste eeuw ten opzichte van het begin van de twintigste eeuw, volgens figuur 1. Gebruik in je antwoord informatie uit figuur 1 over de mate van ongelijkheid.

Er zijn verschillende sociale, economische en politieke factoren in West-Europese landen die deze verandering kunnen verklaren. Een van deze factoren is de toegenomen macht van de arbeidersbeweging.

- 2p 17 Geef met een **andere** factor een verklaring voor de veranderde mate van ongelijkheid in de jaren tachtig van de twintigste eeuw in West-Europa ten opzichte van het begin van de twintigste eeuw.

Gebruik figuur 2.

Figuur 2 is een kaart over meervoudige armoede in Europa tussen 2014 en 2017. Met deze kaart kan Zweden vergeleken worden met andere landen in Europa.

- 2p 18 Leg met Zweden en een ander Europees land uit dat in figuur 2 sociale ongelijkheid tussen deze Europese landen te herkennen is. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid en informatie uit figuur 2 om sociale ongelijkheid te illustreren.
- 1p 19 Formuleer een hypothese over meervoudige armoede en de geografische ligging van Europese landen die met de gegevens uit figuur 2 te toetsen is. Gebruik in je formulering: Hoe ..., des te ...

Opgave 3 De Big Data Paradox

Bij deze opgave hoort tekst 5 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Voor onderzoek wordt tegenwoordig vaak gebruikgemaakt van Big Data. Big Data zijn datasets met een grote hoeveelheid gegevens, dikwijls gecombineerd uit verschillende bronnen. Ook het gedrag van mensen wordt onderzocht met Big Data. Statistici waarschuwen voor verkeerde conclusies uit onderzoek met Big Data. Naast statistische voordelen van het gebruik van Big Data zijn er ook statistische nadelen. Dat wordt de Big Data Paradox genoemd.

Gebruik tekst 5.

Er volgt een opsomming van zes typen onderzoek:

- 1 beschrijvend onderzoek
- 2 empirisch onderzoek
- 3 kwalitatief onderzoek
- 4 kwantitatief onderzoek
- 5 theoretisch onderzoek
- 6 verklarend onderzoek

- 1p 20 Welke **drie** typen onderzoek omschrijven de Big Data-onderzoeken naar vaccinatiebereidheid uit tekst 5? Schrijf de drie nummers op.

Gebruik tekst 5.

In tekst 5 staat dat onderzoekers tegenwoordig gemakkelijker Big Data kunnen gebruiken, dat wil zeggen dat zij toegang hebben tot veel grotere databestanden dan in het verleden.

Sociaalwetenschappelijke onderzoeken moeten voldoen aan een aantal eisen.

- 3p 21
- Leg uit dat het gebruik van Big Data de betrouwbaarheid van statistisch onderzoek kan vergroten. Gebruik in je uitleg een omschrijving van de eis betrouwbaarheid van onderzoek.
 - Leg uit dat de Big Data-onderzoeken naar de vaccinatiebereidheid van Amerikanen volgens statistici niet voldoen aan een **andere** eis van sociaalwetenschappelijk onderzoek. Gebruik in je uitleg de naam en een omschrijving van een eis van sociaalwetenschappelijk onderzoek en daarover informatie uit tekst 5.

Gebruik tekst 5.

Het systeemmodel kent een aantal fasen van politieke besluitvorming. Een daarvan is de omzettingsfase. De omzettingsfase bestaat uit drie subfasen.

- 2p 22
- Leg uit in welke subfase van de omzettingsfase de Big Data-onderzoeken naar de vaccinatiebereidheid van invloed kunnen zijn op het politieke besluitvormingsproces van de Amerikaanse overheid. Gebruik in je uitleg een omschrijving van de gekozen subfase en informatie uit tekst 5 om de gekozen subfase te illustreren.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 4 Visserijconflict

Bij deze opgave hoort tekst 6 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In 2021 blokkeerden Franse vissers de haven van de hoofdstad van Jersey. Jersey is een eiland dat tussen het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk ligt op 22 kilometer van de Franse kust. Jersey is een zelfstandige staat met zo'n honderdduizend inwoners. Jersey valt weliswaar onder de Britse kroon, maar het maakt geen deel uit van het Verenigd Koninkrijk. Ook is het geen lid van de Europese Unie. Deze opgave gaat over het visserijconflict tussen Jersey en Frankrijk in 2021.

Gebruik tekst 6.

In een conflict kunnen actoren verschillende machtsbronnen inzetten. In tekst 6 zijn voor Jersey en Frankrijk elk een ander type machtsbron te herkennen.

- 4p **23** Leg met **twee** typen machtsbronnen uit dat Jersey en Frankrijk een conflict over visserij hebben. Gebruik in je uitleg:
- twee typen machtsbronnen en per type machtsbron informatie uit tekst 6;
 - de omschrijving van het kernconcept conflict en informatie uit tekst 6 waaruit conflict blijkt.

Gebruik tekst 6.

In tekst 6 staat dat de regering van Jersey in gesprek ging met de Franse vissers die bij Jersey willen vissen.

- 2p **24** Beredeneer op welke **twee** manieren deze Franse vissers gerepresenteerd zullen zijn in het gesprek met de regering van Jersey. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept representatie en informatie uit tekst 6 waaruit representatie blijkt;
 - de omschrijving van het kernconcept representativiteit en informatie uit tekst 6 waaruit representativiteit blijkt.

Gebruik tekst 6.

- 2p **25** Leg aan de hand van het visserijconflict uit dat zowel de interne soevereiniteit als de externe soevereiniteit van Jersey beperkt is. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van interne soevereiniteit en daarover informatie uit tekst 6;
 - een kenmerk van externe soevereiniteit en daarover informatie uit tekst 6.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.